

NÁLEZ ARCHIVÁLIÍ Z 16.-18.STOLETÍ V KLEBNÍCH SÁLECH TZV. KAŇKOVA SÁLU NA PARDUBICKÉM ZÁMKU

Petr Vorel

V průběhu letních měsíců roku 1996 probíhala v rámci celkové rekonstrukce pardubického zámku i oprava barokních kleneb tzv. Kaňkova sálu. Jedná se o objekt v severozápadní části zámeckého areálu, který stavebně upravoval císařský dvorní stavitel Ferdinand Maxmilián Kaňka ve dvacátých letech 18.století.¹⁾

Při vybírání klenebních zásypů našli stavební dělníci poměrně hojné množství zlomků písemností. Archiválie nebyly do klenebního zásypu přimíšeny záměrně jako stavební výplň, ale našly se jen druhotně roztroušeny ve svrchním horizontu klenebního zásypu. Po dohodě s pracovníky muzea byly všechny nalezené archiválie průběžně pečlivě vyjímány ze stavební suti a uchovány k následnému zkoumání.

Vzhledem k výše zmíněnému uložení se většina nalezených archiválií dochala v poškozených fragmentech. Přesto bylo možné provést základní identifikaci šesti desítek archivních jednotlivin z let 1564 až 1760. Jedná se o zlomek spisového materiálu z registratury pardubického panství, které od roku 1560 až do poloviny 19.století náleželo panovnické komoře.²⁾

Základní řada majetko-právních knih a urbářů se pro pardubické panství dochovala v téměř nepřetržité řadě od počátku 16.století a patří mezi

1) J.Sakař, Dějiny Pardubic IV, Pardubice 1928, s.48-50. Reprodukce podrobných plánů zámku z roku 1726 připravil F.X.Margold a publikoval v roce 1930 jako přílohu Památek archeologických, roč.XXXIII, s.306-310.

2) F.Šebek a kol., Dějiny Pardubic I., Pardubice 1990, s.139-160.

nejcennější archivní fondy svého druhu v České republice.³⁾ Většina spisového materiálu však skončila v roce 1866 jako sběr v královéhradecké papírně⁴⁾ a zachovaly se z ní jen zlomky, uložené v příslušném velkostatkovém fondu⁵⁾ a částečně též v Archivu Národního muzea v Praze.⁶⁾

Díky nálezům archiválií v klenebním zásypu Kaňkova sálu lze předpokládat, že část velkostatkové registratury byla určitou dobu (po roce 1760) deponována v tomto půdním prostoru. Absence mladších písemností nasvědčuje tomu, že vyklizení bylo provedeno v souvislosti se skartací a vytríděním registratury na přelomu 18. a 19. století.⁷⁾

Obsah nalezeného souboru tvoří běžné písemnosti velkostatkové registratury. Hojně je zastoupena korespondence hejtmána panství, týkající se záležitostí poddanských (zhostní listy) a majetko-právní (výpisy z pozemkových knih) a dále účetní materiál a výpovědi v trestních záležitostech v rámci velkostatku. Velmi zajímavý je soubor účetních dokladů z doby třicetileté války, včetně kvitancí z roku 1632, vystavených pro pěší posly, a výpověď z roku 1752, týkající se úrazu při robotě.

Soubor nalezených archiválií byl očištěn od mechanických nečistot, chronologicky utříděn a předán do Státního oblastního archivu v Zámrsku ke konzervaci a následnému včlenění do fondu Velkostatek Pardubice. Součástí nálezů v klenebních zásypech byly i zlomky tištěných kalendářů z druhé poloviny 17. století,⁸⁾ které byly zařazeny do sbírky starých tisků Východočeského muzea v Pardubicích.

Obsah nalezených archiválií přinášíme v následné regestové edici.

3) Státní oblastní archiv v Zámrsku, fond Velkostatek Pardubice, řada urbářů od roku 1506, řada pozemkových knih od roku 1508, řada sirotčích knih od roku 1514.

4) Z. Bičík, Velkostatek Pardubice a jeho archiv, Sborník prací východočeských archivů I, 1970, s. 147-161.

5) Státní oblastní archiv Zámrsk, fond Velkostatek Pardubice, kartony č. 12-35.

6) Archiv Národního muzea v Praze, sbírka F. Přehled písemností z archivu pardubického velkostatku, které se nalézají v tomto fondu, připravil pro příští svazek Východočeského sborníku historického Mgr. Jan Schwaller.

7) Z. Bičík, Velkostatek Pardubice (1400) 1494-1952, inventář fondu, strojopis, Státní oblastní archiv Zámrsk 1963, s. XIII-XV.

8) Dva dvojlisty z tištěných kalendářů, nedatováno, druhá polovina 17. století: 1) Dvě folia 19 x 15 cm. Text česky, tisk černý a červený. První list kalendáře pro 11.-24. září, druhý list 23. října až 5. listopadu. 2) Dvě folia 19 x 15 cm. Text německy, tisk černý a červený. První list kalendáře pro 13.-26. dubna, druhý list pro 27. dubna až 10. května.

Přehled archiválií, nalezených v roce 1996 v klenebních zásypech na zámku Pardubice:

1. 1564, pondělí před sv. Viktorinem [4.9.1564], Polička
Blíže neurčený záznam, týkající se Zuzany, dcery mlynářčiny, jinak Pikhartčiny, ze vsi Sádku; zřejmě výpis ze zhostního listu, vydaného purkmistrem a radou města Poličky.
Zlomek folia, 13 x 10 cm. Text česky.
2. 1578, sobota před ochtábem sv. Tří králů [11.1.1578], Hostinné
Jiří z Valdštejna propouští na žádost hejtmána pardubického panství Jiříka Adlspacha z Damsdorfu na pardubické panství svého poddaného Urbana, syna zemřelého Jana Zocha ze vsi Brusnice.
1 fol. 29 x 22 cm, v horní části poškozeno. Oplatková pečeť 30 mm mírně poškozená. Text česky.
3. 1582, pátek den sv. Nykodéma [1.6.1582], Žleby
Jindřicha Chotouchovský z Nebovid a na Žlebích propouští na žádost hejtmána pardubického panství Jiříka Adlspacha z Damsdorfu na pardubické panství svého poddaného Prokopa Průšu ze vsi Vínář.
1 fol. 25,5 x 21 cm, mírně poškozeno. Na reversu adresa a zbytek sekrytu. Text česky.
4. 1585, 23. prosince, Vrchlabí
Barbora Mičanová z Hermsdorfu osvědčuje zachovalost ukazatele tohoto listu, Martina, syna Hainrycha Hantko a Margarety.
2 fol. 31 x 20 cm, v horní části poškozeno. Oplatková pečeť 26 mm (odpadlá, přiložena). Text německy.
5. [mdlxx]xxi [den nečitelný] po sv. Valentinu [únor 1591], Chlumeck nad Cidlinou
Blíže neurčená osoba [hejtman chlumeckého panství] propouští na žádost hejtmána pardubického panství Václava Chotka z Chockova a na Všetatech na pardubické panství poddanou [...]jdkovou ze vsi Váp[na], která se vdala za Václava ze vsi Lohenice.
Zlomek folia, 19 x 12 cm. Na reversu torzo adresy [dle doby působnosti hejtmána Chotka doplněno datum listu] a stopa po sekrytu. Text česky.

